

УДК 371.134:793.3(07)

СЦЕНІЧНИЙ ТАНЕЦЬ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Володимир Котов

доцент кафедри музики і хореографії

ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

м. Слов'янськ, Україна

kotov_v.g.@i.ua

Анотація. У статті розглянуто сценічний танець як засіб розвитку креативних умінь майбутніх учителів початкової школи. Виходячи з духовно-змістовного і естетично-культурного аспектів, окреслено основні функції хореографічного мистецтва в контексті освітнього процесу вищого навчального закладу. Визначено зміст креативних умінь в професійній підготовці студентів-педагогів, а також роль хореографічної підготовки та провідні завдання, що постають перед майбутнім учителем початкової школи для реалізації поставленої мети. Запропоновано авторську розробку сценічного танцю «Кухарчуки», підготовлену разом зі студентами спеціальності 013 Початкова освіта.

Ключові слова: майбутній учитель початкової школи; сценічний танець; креативні вміння; професійна підготовка.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Духовне відродження, що відбувається на початку ХХІ століття в Україні, значно активізує увагу суспільства до проблеми гармонійної, цілісної, творчої, тобто естетично розвиненої та вихованої особистості. З огляду на це використання хореографічного мистецтва в естетичному вихованні майбутнього вчителя стає чи не найбільш перспективним, необхідним й актуальним. Завдяки своїй універсальності цей вид мистецтва відчутно й ефективно впливає на емоційно-чуттєву сферу людини, поглиблює знання, розвиває загальну й естетичну культуру, творчу уяву та інтелект, формує вміння цінувати, відчувати й розуміти прекрасне, високе й героїчне в явищах самої дійсності, людських стосунках.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових джерел з проблеми дозволяє стверджувати, що питання естетичного виховання і розвитку творчого потенціалу постійно перебували в центрі уваги видатних педагогів В. Верховинця, А. Макаренка, С. Миропольського, В. Сухомлинського, Я. Чепіги та ін. Різним аспектам теорії й практики естетичного виховання присвячено дослідження сучасних філософів М. Бахтіна, О. Бурова, А. Зись, В. Іванова, А. Комарової та ін. Надзвичайно цінними для вирішення проблеми теорії й практики розвитку креативних умінь студентської молоді, впливу мистецтва на художньо-творчий, гармонійний та духовний розвиток є наукові дослідження сучасних педагогів В. Бутенка, В. Дряпіки, Л. Масол,

Н. Миропольської, Л. Момот, Г. Падалки, О. Рудницької, О. Щолокової, Г. Шевченко та ін. Питання розвитку творчих умінь особистості досліджували В. Андреев, В. Беспалько, Л. Виготський, Б. Іофіс, М. Кириченко, Г. Костюк, В. Моляко, Л. Онофрійчук, О. Плотницька, Я. Пономарьов, О. Савченко, І. Чернявська, І. Шинтяпіна, М. Шуть, І. Якиманська та інші.

Поміж різних видів мистецтва хореографія як джерело справжнього, прекрасного, доброго повинна стати еталоном у справі творчого виховання молоді (зокрема студентської), створити умови для інтенсифікації всіх духовних резервів особистості. Вона є необхідною частиною життя людини, витвором її душі. Хореографічне мистецтво завжди узагальнює й синтезує найсуттєвіші та найзначніші проблеми людського життя, викликає до них суспільний інтерес.

Одним із найважливіших напрямів розвитку креативних умінь майбутніх учителів початкової школи є цілеспрямована, систематична й активна їхня участь у інтегрованих видах хореографічної діяльності. Синтез теоретичних та виконавсько-практичних знань, умінь і навичок постає в цьому випадку ефективною школою розвитку креативності студентів, формування духовності та духовної культури, інтелектуального й творчого розвитку.

Формулювання цілей статті. Мета публікації – розглянути й проаналізувати теоретичні напрацювання з розвитку креативних умінь майбутніх учителів початкової школи, визначити роль хореографічного мистецтва в цьому процесі і запропонувати авторську розробку сценічного танцю як результату спільної роботи зі студентами.

Результати дослідження. Сутність творчого вміння полягає в оволодінні теоретичними (розумовими) і практичними діями в їх єдності, спрямованими на успішне виконання творчої діяльності, що вказує на новий продуктивний рівень активності особистості, відображаючи її гуманістичну й прогресивну спрямованість. Творчі вміння мають такі характерні ознаки як новизна, оригінальність, значущість для самої особистості або суспільства.

О. Клепиков та І. Кучерявий (1996), аналізуючи зміст поняття «формування творчих умінь», зазначають, що це цілеспрямований процес, у якому обов'язковим компонентом активності є властивість прояву вольових зусиль, внутрішніх цілей, намірів і задумів, тобто здатність до самореалізації. Рушійними силами творчого процесу, на думку дослідників, є емоційно-вольові характеристики особистості, оскільки воля скріплює і приводить у дію всі природні нахили і навички особистості (Клепиков і Кучерявий, 1996, с. 41–42). Л. Онофрійчук (2009) зауважує, що креативні вміння є результатом оволодіння творчою дією за допомогою прийомів інтелектуальної, художньо-практичної діяльності, які передбачають самостійність вирішення творчих завдань,

опанування спеціальних знань та їх практичне застосування. Формування творчих умінь особистості, як зазначає дослідниця, залежить від її розумових, естетичних, моральних, трудових якостей та психічних властивостей (пам'ять, увага, почуття, уява, мислення, воля), які реалізуються через діяльність і творчість (Онофрійчук, 2009).

Ефективний вплив різних видів та жанрів хореографічного мистецтва на розвиток креативних умінь студентів активно відбувається завдяки багатоманітності його функцій: пізнавальної, соціальної, виховної, сугестивної, гедоністичної, комунікативної, катарсисної та ін. Хореографічне мистецтво – це скарбниця інформації про життя людини та навколишній світ, яку воно розглядає, виходячи з позиції уявлень про прекрасне. Впливаючи на свідомість та підсвідомість особистості, розвиток естетичних якостей, народні і народно-сценічні танці несуть прозріння, нові відкриття, примушують тріпотіти серця. Глибоке пізнання хореографічних творів й естетичне їх сприйняття допомагає акту духовного спілкування «Я» з творами мистецтва, а через них – виходу в Універсум.

Результатом розвитку креативних умінь майбутніх учителів початкової школи на заняттях із хореографічних дисциплін є хореографічні постановни. Пропонуємо авторську розробку сценічного танцю, створену разом зі студентами спеціальності 013 Початкова освіта ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» під час вивчення курсу «Мистецтво балетмейстера».

Опис танцювального номеру «Кухарчуки»

1-6 т.т. Вихідна позиція за лаштунками (рис. 1). Третя позиція в ногах. Руки на талії (кулачки).

7-8 т.т. Вихід хлопців (рух №1).

9-10 т.т. Виконують рух №2.

11-12 т.т. Запрошення дівчат (рух №3). Дівчата в цей час роблять рух №1 та приходять у рис. 2.

13-16 т.т. Хлопці стоять у попередньому положенні, а дівчата виконують рух №2 та №4.

17-24 т.т. Пари розходяться рухом №5 з правої та з лівої ноги, після цього роблять два бігових рухи й притоп у рис. 3.

25-28 т.т. Дівчата виконують дріб «ключ одинарний».

29-32 т.т. Хлопці роблять хлопавку (рух №6).

33-40 т.т. Повторення з 25-32 т.т.

41-56 т.т. Рух в парах. Тримаяться внутрішніми руками, зовнішні руки на талії в кулачку. Три залітних бігу з просуванням вперед і укол. Розвертаються

один від одного. Погляд один до одного. Три такти повторити на четвертий дівчинка повертається під рукою у хлопчика.

57-72 т.т. На два такти роблять рух №5 на наступні два з правої та з лівої після цього роблять два бігу. Повторюється ця комбінація ще раз. Малюнок №4, №5.

73-88 т.т. Дівчатка і хлопці роблять рух №7. Тільки дівчинки роблять цей рух з лівої, а хлопці з правої. Один до одного, один від одного, а потім до глядача. На два останніх такти роблять кінцевий рух №8.

89-104 т.т. Один бічний хід з каблучка з переступанням з однієї ноги на іншу з виносом іншої ноги на каблук. Перехід в початкове положення бігом в поворот і повторити.

105-136 т.т. Хлопчики роблять хлопавку рух №6, а дівчатка їм плескають у долоні. Дівчата роблять дріб, а хлопчики плескають у долоні.

37-152 т.т. Розходяться на півколо рухом № 9. Вихід солістів два підскоку один підібганий. Ці рухи повторюються вісім разів (рис. 6)

153-168 т.т. Підскоки один такт на місці, один в повороті. Роблять рух №8 з додаванням руки з боку в бік. Після цього плескають у долоні. Солісти готують обід. Після цього всі спостерігають за кухарчуками-солістами, вони звуть їх обідати.

169-184 т.т. Кожен хлопчик робить свій трюк, дівчатка їм покрикують. Хлопчики підстрибами сходяться в коло, дівчатка в цей час йдуть з каблучка бічним ходом на задники в дві лінії. Хлопчики з кола розходяться в дві діагоналі тим же рухом. Дівчата в цей час цим же рухом утворюють коло обличчям з кола.

185-201 т.т. Хлопчики роблять рух №10, а соліст по колу робить бочонок. Дівчата в цей час йдуть бічним ходом по колу.

202-218 т.т. Дівчатка підстрибами рухаються, вперед вибудовуючи дві лінії. Хлопчики тим же рухом в цей час розкривають ширше діагональ.

219-235 т.т. Дівчата роблять рух №8. Хлопчики, заграючи, поплескують.

236-251 т.т. Дівчата розходяться на півколо основним рухом. Хлопчики в цей час збираються в коло дістаючи ложки, щоб спробувати обід приготований кухарчуками.

252-260 т.т. Хлопчики їдять кашу. Дівчата цікавляться про приготування каші рухом №11.

261-277 т.т. Хлопчики пантомімою показують, що каша приготовлена дуже смачно і запрошують дівчаток спробувати кашу. Дівчата йдуть їсти кашу. Хлопчики цікавляться як каша. Розходяться на фінальну комбінацію.

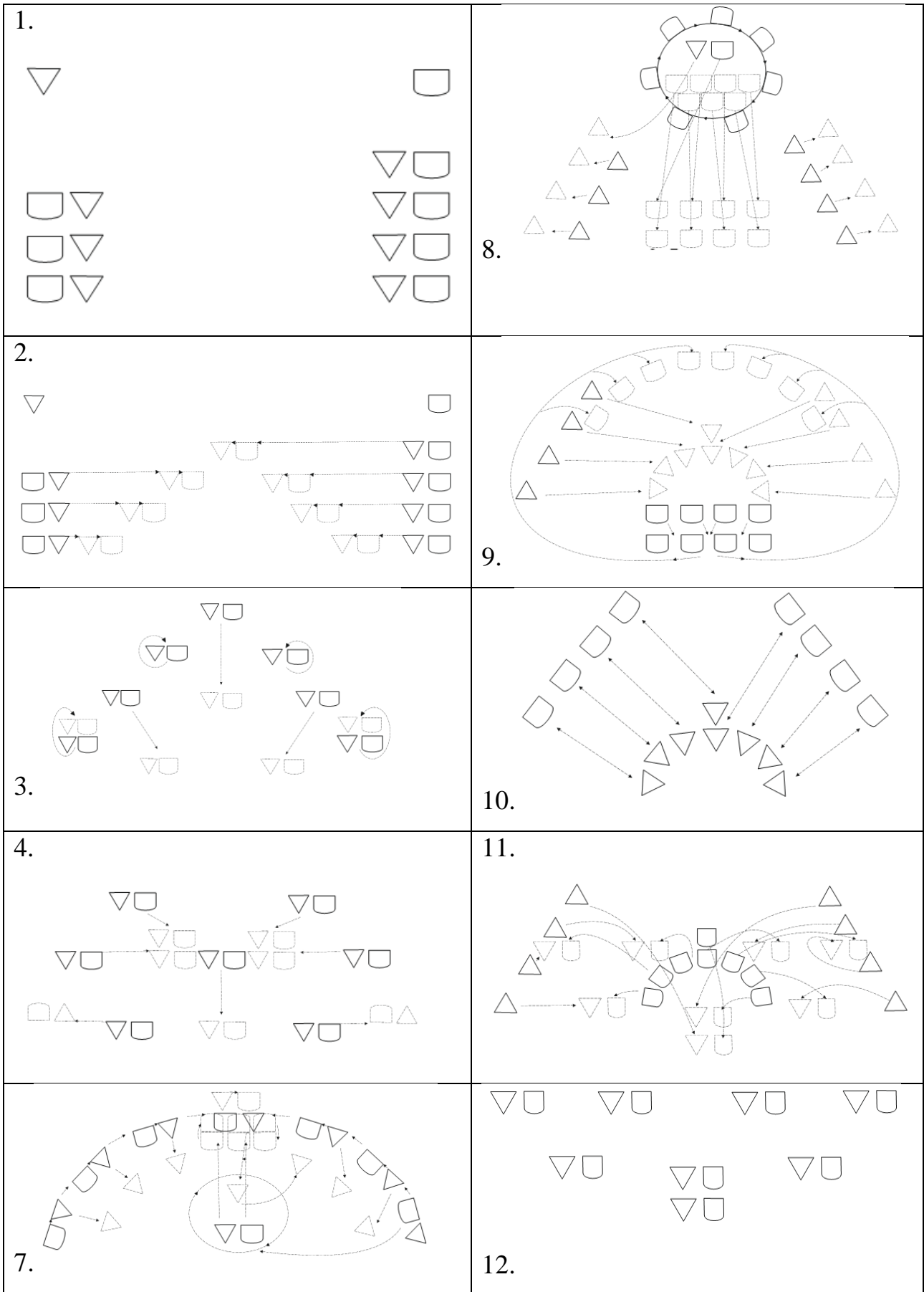

Рис. 1. Схема танцювального номеру «Кухарчуки»

278-293 т.т. Один такт обличчям до глядача, один такт в повороті. Дівчата роблять рух №8 тільки з правої ноги. Після цього роблять дріб і підібганий з виносом ноги на каблук, руки відкриваються через верх – одна рука у третій позиції, а інша в другій. Хлопчики роблять навприсядки по першій позиції з виносом ноги вперед, руки відкриваються в другу і роблять перед собою плеск і закінчують виносом ноги на п'яту до дівчинки руки друга третя відкриті до дівчинки.

Опис рухів

Рух 1. Крок приставити через півпальці.

Рух 2. На раз – крок з носочка правої ноги, ліва рука з переду на рівні грудей, права в другій позиції (всюди присутні кулачки). Голова згинається в ту сторону, де рука відкрита в другій позиції. Два – крок з носочка лівої ноги, права рука згинається з переду на рівні грудей, а ліва у другій позиції (кулачки). Голова тепер згинається в іншу сторону.

Рух 3. Раз – стрибок на праву ногу, ліва у повітрі попереду з натягнутим носочком. Руки в першій позиції долоньки дивляться наверх. Погляд спрямований в долоньки з нахилом голови. Два – притупування лівою ногою виворотно. Ліва рука з першої позиції відкриваються в другу, а права закривається на талію (долонька). Голова стежить за лівою рукою з природним нахилом голови.

Рух 4. Раз – стрибок на праву ногу, ліва зігнута ззаду носочок натягнутий. Руки в першій позиції. Нахил голови, погляд спрямований в долоньки. Два – притупування лівою ногою по шостій позиції. Правою рукою береться під руку партнера, а ліва на талію. Погляд на партнера.

Рух 5. Раз-два – змінний крок з каблучка правої ноги. Права рука під рукою партнера. Ліва рука згинається попереду на рівні грудей і розгинається в другу позицію. Голова нахиляється в сторону руху руки.

Рух 6. Хлопавка. Раз – стрибок на ліву ногу, права нога піднята попереду з натягнутими пальцями по шостій позиції. Ліва рука відкрита в другій позиції, права рука з другої позиції проходить через верх, попереду б'ючи долонею по правому коліну. Два – стрибок на праву ногу, ліва нога піднята попереду з натягнутими пальцями по шостій позиції. Права рука відкрита в другій позиції, ліва рука з другої позиції проходить через верх, попереду б'ючи долонею об ліве коліно.

Рух 7. Раз-два – стаємо на п'ятки виворотно по другій позиції. Руки відкриваються по одній в другу позицію. На три-чотири – стаємо в шосту позицію на всю стопу. Руки закриваються по одній на талію (кулачок).

Рух 8. Раз-два – починаємо з правої ноги (шоста позиція ніг) відставляємо ногу в сторону виворотно з натягнутими пальцями. Корпус нахилиється до ноги погляд через плече на виставлену ногу. З лівої ноги теж саме. На три-чотири підібганий стрибок. Голова прямо.

Рух 9. Раз-два – два галопу в сторону, руки відкриті в другу позицію, голова дивиться прямо, корпус трохи нахилений вперед. Три-чотири – підібганий в повороті, руки збираються на талії.

Рух 10. На раз – присісти по першій позиції, руки на талії. На два – в другу позицію на п'ятки виворотно, руки відкриті у другу позицію. На три – присісти по першій позиції, руки на талії. На чотири – стрибок розніжка.

Рух 11. Раз-два – стаємо на п'ятки по другий не виворотній позиції. Руки відкриваються через верх по одній руці в першу позицію. На три-чотири – стаємо в шосту позицію на всю стопу. Руки закриваються по одній на талію (кулачок).

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Резюмуючи викладене, підкреслимо, що одним із найважливіших напрямів розвитку креативних умінь студентів є засвоєння різних жанрів творів хореографічного мистецтва, а також систематична й цілеспрямована участь майбутніх учителів початкової школи в різних видах творчої діяльності. Тому саме хореографічне мистецтво має посісти одне з пріоритетних місць у освітньому процесі ЗВО, сприяти забезпеченню комплексного формування професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи, пробудити інтерес до істинного, доброго, прекрасного, допомогти в інтелектуальному, естетичному і духовно-творчому вихованні. Перспективи подальшої роботи вбачаємо в упорядкуванні методичних розробок сценічних і народно-сценічних танців і в узагальненні досвіду організації хореографічної роботи з майбутніми вчителями початкової школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Голдрич, О. (2006). *Хореографія: посібник з основ хореографічного мистецтва та композиції танцю*. Львів, Україна: СПОЛОМ.
2. Зайцев, Є., Колесниченко, Ю. (2007). *Основи народно-сценічного танцю*. Вінниця, Україна: Нова книга.
3. Клепиков, О.І., Кучерявий, І.Т. (1996). *Основи творчості особи*. Київ, Україна: Вища школа.
4. Онофрійчук, Л.М. (2009). *Формування творчих умінь підлітків засобами музичного театру ляльок*. (Автореф. дис. канд. пед наук). Київ, Україна.
5. Падалка, Г.М. (2008). *Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін)*. Київ, Україна: Освіта України.

STAGE DANCE AS A MEANS OF DEVELOPING CREATIVE SKILLS OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS

Volodymyr Kotov

Associate Professor of Music and Choreography Department

Donbass State Pedagogical University

Sloviansk, Ukraine

kotov_v.g.@i.ua

Abstract. The article deals with the stage dance as a means of developing creative skills of future primary school teachers. Due to its versatility, this kind of art significantly and effectively influences the emotional and sensory sphere of a person, deepens knowledge, develops general and aesthetic culture, creative imagination and intellect, forms the ability to appreciate, feel and understand the beautiful, high and heroic in the phenomena of reality itself, human relations. The analysis of scientific sources on the problem suggests that the issues of developing creative skills were always in the center of attention of the outstanding teachers V. Verhovinets, S. Miropolsky, V. Sukhomlynskyi, I. Chepiha and others.

The purpose of the paper is to review and analyze theoretical developments in developing creative skills of future primary school teachers, to determine the role of choreographic art in this process and to offer the author's development of the stage dance as a means of developing students' creative skills. Proceeding from the spiritual meaningful, the main functions of the choreographic art are outlined in the context of the educational process of a higher educational establishment. The role of the work on the stage choreography in the professional training of students during the study of the phenomenon is identified, as well as the leading tasks facing the future teacher of primary school for the realization of the set goal, were determined. The author proposes the development of the dance, prepared together with the students of the specialty 013 Primary education.

The author emphasizes that one of the most important areas of artistic and aesthetic education, development of creative skills of students is the assimilation of various genres of works of choreographic art, as well as the systematic and purposeful participation of them in various forms of creative activity. Therefore, choreographic art itself should occupy one of the priority places in the educational process, promote the comprehensive education of future teachers of primary school in all its diversity of cognitive and transformative activities.

Key words: future primary school teacher; stage dance; creative skills; professional training.

REFERENCES

1. Holdrych, O. (2006). *Choreography: a guide to the basics of choreographic art and dance composition*. Lviv, Ukraine: SPOLOM.
2. Zaitsev, Ye., Kolesnichenko, Yu. (2007). *Fundamentals of folk stage dance*. Vinnytsia, Ukraine: Nova knyha.
3. Klepikov, O.I., Kucheriavyi, I.T. (1996). *Fundamentals of personal creativity*. Kyiv, Ukraine: Vyshcha shkola.
4. Onofriichuk, L.M. (2009). *Formation of creative skills of teenagers by means of musical puppet theater. (Abstract of Candidate's Thesis)*. Kyiv, Ukraine.
5. Padalka, H.M. (2008). *Art pedagogy (Theory and methods of teaching art disciplines)*. Kyiv, Ukraine: Education of Ukraine.

Матеріали надійшли до редакції 20.02.2021 р.